

2023-06-16

Boverket

remiss@boverket.se

REMISSVAR gällande

– Boverkets förslag till föreskrifter om säkerhet vid användning av byggnader; med konsekvensutredning (Processnummer: 3.2.1, Diarienummer: 30/2022)

Inledningsvis lämnar vi en kort information om Förbundet FÖR delaktighet och jämlikhet.

Förbundet FÖR delaktighet och jämlikhet är en intressepolitisk organisation. Medlemmar är medborgare med funktionsnedsättning. Andra som vill ställa sig bakom vår jämlikhetskamp är välkomna att som solidaritetsmedlemmar ansluta sig till förbundet.

Vi verkar utifrån den konkreta, upplevda, inpå huden egna kända verkligheten i solidaritet med andra som liksom vi delar erfarenhet av ojämlikhet, diskriminering och förtryck.

Vi arbetar för ett samhälle där alla ska kunna leva och röra sig fritt utan begränsningar, ha makt över den egna tillvaron och rätt till goda levnadsvillkor. Det vill säga: Tillgänglighet - Delaktighet - Jämlikhet - Makt över våra liv.

Remissvaret har utformats i samråd med medlemmar som är sakkunniga i tillgänglighet.

Sammanfattning:

Förbundet FÖR delaktighet och jämlikhet kräver att utredningens förslag ska avstyrkas i sin helhet.

FÖR är mycket kritisk till utredningens förslag, vilka – om de genomförs – radikalt skulle komma att försämra tillgängligheten och användbarheten för personer med funktionsnedsättningar i hela den byggda miljön både vid nybyggnation och vid ombyggnation.

Möjligheterna att få tillgång till en användbar bostad kommer att begränsas ytterligare, jämfört med förhållandena idag. Även utemiljön och de publika byggnaderna kommer att bli mer otillgängliga än idag.

Innehållet i vårt remissvar har disponerats enligt följande:

Vi inleder med sammanfattande synpunkter på Boverkets rapport "Möjligheternas Byggregler". I den redovisar Boverket mål och syfte med förändringarna av BBR.

Vi lämnar därefter synpunkter på rubricerad remiss, "Boverkets förslag till föreskrifter om säkerhet vid användning av byggnader". Fokus ligger på de delar av föreskrifterna som rör tillgänglighet och användbarhet för personer med funktionsnedsättning.

Vi kommer senare att inkomma med remissvar på "Boverkets förslag till föreskrifter om tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- och orienteringsförmåga i byggnader" samt "Boverkets förslag till föreskrifter om bostäders lämplighet för sitt ändamål" samt på "Boverkets förslag till föreskrifter om krav på tomter m.m."

Sammanfattande synpunkter på Boverkets rapport "Möjligheternas Byggregler".

I omdaning av byggregelsystemet som redogörs för i rapporten ingår bl a att man överlåter till "samhällsbyggnadssektorn" att tolka de nya föreskrifterna och ta fram lösningar som uppfyller dem.

Förbundet FÖR delaktighet och jämlikhet anser att det är både mycket förvånande och mycket upprörande att staten totalt tänker överlåta tolkningsansvaret av de nya föreskrifterna i BBR på "samhällsbyggnadssektorn".

De förändrade byggreglerna innebär därmed i praktiken att en stor del av samhällsplaneringen inte längre styrs av samhället utan av aktörer **vars överordnade intresse, som följer av aktiebolagslagen**, är att eftersträva så stor vinst som möjligt men utan krav på att uppfylla samhällsintressen.

Staten avhänder sig därmed ett nödvändigt redskap att styra utvecklingen bl a vad gäller tillgång i nybyggnationen av fler bostäder i

normalbeståndet som också kan fungera för personer med funktionsnedsättningar av olika slag.

Genom att använda ordet "Samhällsbyggnadssektorn" om byggherrar och byggindustrin förespeglar man i rapporten att byggherrar och byggindustrin skulle vara neutrala parter inom byggandet utan eget vinstintresse. REDAN IDAG FINNS EN UTTALAD KONFLIKT med "samhällsbyggnadssektorns" vinstintresse, som tar sig uttryck i att man återkommande prutar på samhällsintresset att bygga tillgängligt och användbart. En konflikt som genom Boverkets förslag på förändrade byggregler kommer att förstärkas.

Omdaningen eller snarare den nedrustning av regelverket som Boverkets förslag till förändrade byggregler innebär kommer, befarar vi och tydligen även Boverket enligt remisseminarium, i praktiken att leda till att byggnadsnämnderna runt om i landet, utan stöd av ett vägledande regelverk, kommer att göra olika bedömningar av vad som godkänns ur tillgänglighets och användbarhetssynpunkt. Utan normerande ramar, som idag finns i de allmänna råden, är risken överhängande att resultatet kommer att se ut och fungera lite hur som helst och med nödvändighet vara olika från kommun till kommun.

Alternativt kan man befara en utveckling som innebär att byggherrarna i kraft av sin ekonomiska styrka driver igenom en standard under dagens minimistandard på tillgänglighet och användbarhet i de kommuner där bostäder byggs runt om i landet. Båda dessa befarade konsekvenser av den pågående avregleringen leder till försämringar jämfört med dagens situation.

Rekommendationerna i de allmänna råden om utformning och kvalitet på tillgänglighet och användbarhet är grundade i vetenskap och beprövad erfarenhet, som resulterat i välfungerande lösningar. Istället för de allmänna råden som idag fungerar som vägledande minimi-normer ersätts dessa med ett fritt val av lösningar. Det generella mantrat som framstår tydligt som budskapet i Boverkets rapport "Modernare byggregler" är ju färre regler desto effektivare och billigare blir det. **Vi hör redan idag kommentarer från byggherrar att det blir bra när de nya reglerna kommer får då slipper de tillgänglighetskraven.**

I praktiken är det fråga om att slänga välfungerande kunskap och erfarenhet över bord. Funktionshinderpolitiska handlingsprogram och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning reduceras till tom retorik. Istället blottas ett lagomtänkande för vad som duger åt personer med funktionsnedsättning. Där nivå och kvalitetskrav på tillgänglighet och användbarhet får stå tillbaka för ekonomiska överväganden.

Synpunkter på "Boverkets förslag till föreskrifter om säkerhet vid användning av byggnader"

Vi menar, liksom Boverket redan 2008 skrev i Konsekvensutredningen av de då förtydligade föreskrifterna och kraven, att det på flera områden helt eller delvis saknas verifierbarhet i kraven, sid 16: *"Mycket pekar på att tillgänglighetskravet i nyproducerade bostäder och publika lokaler beaktas i mindre omfattning nu än i början på 1990-talet (9). **Byggherrarna har inte alltid ett egenintresse av att uppfylla samhällskraven.** Lov-, tillsyns- och kontrollsystemen verkar ha svårt att alltid säkra kraven. En av orsakerna till detta kan vara att föreskrifterna inte alltid är lätta att tillämpa, funktionskraven är i vissa fall inte verifierbara."* (9) Utvärdering av ändringar i byggregleringen: Bostadsutformning och tillgänglighet, Boverket 1997:9.)"

Vi vill bestämt hävda att det med de nya reglerna i ännu högre grad kommer att saknas tydlig definition av verifierbarheten i respektive föreskrift.

Och ännu mindre har byggherrarna (kallade "Samhällsbyggnadssektorn" med vinstkrav i företagsformerna) idag ett egenintresse av att uppfylla samhällskraven än vad Boverket 2008 menade att de hade då.

Vi delar inte Boverkets uppfattning om att det framlagda författningsförslaget kommer att få begränsade konsekvenser för tillämpningen,

Många paragrafer i förslaget till nya Föreskrifter för säkerhet vid användning innehåller formuleringar som kommer att få negativa konsekvenser för en tolkning som tillgodoser kravet på Tillgänglighet och Användbarhet för personer med nedsatt rörelse eller orienteringsförmåga.

Trots att Boverket på sid 24 skriver att vissa delar av detta kapitel om "säkerhet vid användning" berör 18 § plan- och byggförordningen om tekniska egenskapskrav avseende tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga så finns ingen tolkning av vad som avses med dessa begrepp.

Eftersom förslag till föreskrifter gällande kap 3 i BBR redan finns ute på remiss konstaterar vi att Boverket inte heller där har tolkat Lagens och Förordningens formulering utan bara upprepar dem.

I gällande BBR finns nedanstående tolkning av begreppen vilket ger vägledning till vilka personer man avser att miljön ska fungera för:

"BBR 3:112 Definitioner och begrepp

När begreppen "tillgänglig" och "användbar" eller "tillgänglighet" och "användbarhet" används i detta avsnitt menas "tillgänglighet och

användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga". (BFS 2013:14).

Allmänt råd

Exempel på nedsatt rörelseförmåga är nedsatt funktion i armar, händer, bål och ben liksom dålig balans. Personer med nedsatt rörelseförmåga kan behöva använda t.ex. rullstol, rollator eller käpp.

Exempel på nedsatt orienteringsförmåga är nedsatt syn, hörsel eller kognitiv förmåga (utvecklingsstörning, hjärnskada). (BFS 2013:14)."

Vi utgår från att Boverket i det slutliga förslaget till BBR skriver in nuvarande tolkning av vilka olika funktionsnedsättningar som avses i BBR. Om man inte skulle göra det kommer det att bli som ofta händer idag inom andra delar av BBR - det blir motsatstolkning där slutsatsen blir att det saknas krav eftersom kravet inte nämns i byggreglerna.

De framlagda förslagen till de olika kapitlen i BBR har överlag mycket luddiga och svävande formuleringar. Om Boverket inte definierar vem som avses med begreppen Tillgänglighet och användbar så kommer tolkningen av Lag- och Förordning att bli till nackdel för hela denna grupp av landets invånare

Vi visar på några exempel:

- Boverket beskriver på sid 107 i remissen vem som har behov av ledstänger på båda sidor i ramper och trappor, 2 Kap 12 §. Med denna analys är den självklara slutsatsen att det behövs ledstång på båda sidor i alla trappor och ramper. Trots att Boverket själv gör bedömningen att många människor behöver ledstången antingen på ena eller andra sidan av trappan för att kunna fungera så blir funktionskravet från Boverket: "*En bedömning av behovet av ledstänger på båda sidor får göras utifrån trappans eller rampens avsedda användning och utformning. I lägre trappor, med endast några steg, kan det vara tillräckligt med en ledstång.*" Men så fort en trappa/ramp ska användas kan det vara av en person som behöver ledstång även vid ett eller två trappsteg – på ena sida upp och på andra sidan ner. Konsekvensen av detta luddiga krav blir att man i massor av handlingar vid bygglovet kommer att få tvärstopp eftersom det ska göras en utredning om vem ska använda denna trappa/ramp, om de har behov av en eller två ledstänger och dessutom ska trappans/rampens utformning (vad det nu kan åsyfta?) ha inverkan.

- I 2 kap 13 § Ledstänger sid 11 står *"I publika lokaler och trapphus i flerbostadshus, ska ledstängerna dessutom vara kontrasterande mot omgivande ytor"*.
 - a) Arbetsplatser ska också vara användbara för personer med synnedsättningar och därför ska kontrastmarkeringar i ljushet göras även på arbetsplatser.
 - b) Man skriver bara "kontrasterande" och inte att de ska "kontrastera i ljushet" mot omgivande ytor.
 - c) Boverket definierar *"publik lokal: lokal dit allmänheten har tillträde"* men saknar fortsatt definition bl.a. att detta även omfattar låsta sådana lokaler t ex läkarmottagningar samt sådana lokaler till vilka man äger tillträde endast med medlemskort m.m.
Eftersom det inte finns någon definition är det redan idag vanligt med motsatstolkning där slutsatsen blir att det saknas krav eftersom det inte nämns i byggreglerna.
- Ytterligare ett krav på ledstångers UTFORMNING: 2 kap 13 §: *"vara utformade så att de ger stöd när man påbörjar eller avslutar förflyttningen i trappan eller rampen"*. För att en ledstång ska ge detta stöd måste den gå förbi trappans/rampens början och slut med minst 30 cm så att man har armen framför sig och får ett stöd när man tar sista steget antingen upp eller ner. Detta är ett mått som funnits i många decennier och har framkommit genom kvalificerad och dokumenterad forskning.

Enligt remissens konsekvensbeskrivning tar man bort detta mått - som alltså varit ett allmänt råd - för att (sid 20): *"Sådana allmänna råd har därmed fått en mer styrande effekt än vad som har varit avsett. Det hämmar utveckling av alternativa metoder och lösningar."*

Eftersom det varit ett allmänt råd har det funnits alla möjligheter för byggherrarna att under många decennier använda sina kreativa metoder för att presentera alternativa lösningar. Varför har man då inte gjort det? Tror Boverket att byggherrarna och projektörerna kommer att vara mer kreativa och finna nya, **användbara** lösningar när de inte ens får vägledning i vilka behov som måste tillgodoses för att ledstången ska ha den funktion som man enligt föreskriften kräver?

Boverket skriver på sid 89: *"Avsikten med författningsförslaget är bland annat att byggprocessen ska bli enklare och snabbare."* Vi anser att det istället kommer att bli tvärt om. Att i varje byggprojekt

för varje utformningsdetalj behöva ta tid för att göra alla sådana bedömningar och avvägningar istället för att ha verifierade lösningar att följa kommer att vara oerhört tidskrävande och kostnadsdrivande – och som vi bedömer det leda till många oanvändbara utformningar ur funktionhindersynpunkt beroende både på kompetensbrist och på en avvägning ur byggherrens kostnadssynpunkt.

- RISKBEDÖMNING i enskilda situationer är oerhört tidskrävande och kostnadsdrivande. Vi saknar en redovisning av hur Boverket tänker att en sådan riskbedömning i enskilda situationer ska gå till och vilken detaljeringsgrad samt vilka nya kompetenser man avser. Till detta behövs även en tydlig ekonomisk analys för ett typ projekt, vilket saknas i Boverkets konsekvensbeskrivning.

Boverkets egen Riskbedömning vad gäller borttagandet av stödhandtag i duschen visar hur svårt det kan vara och hur fel man kan hamna – beroende på vems intressen man utgår ifrån och vilken kompetens man har i frågan.

Först: Man kan konstatera det anmärkningsvärda i att Boverket använder som ett skäl för borttagandet av kravet att många Byggherrar inte följer gällande lagstiftning.

Vidare sid 46; *”Syftet med regeln är att förebygga halkning. På gruppnivå är det högre sannolikhet att äldre ramlar än att yngre gör det, och att konsekvenserna blir värre för äldre. Det kan därför ifrågasättas om det är ändamålsenligt att ställa kravet i alla bostäder, oavsett typ av bostad.”* Att vi alla ska kunna bo kvar i vår vanliga bostad till livets slut även om vi av ålder eller annan anledning får några funktionsnedsättningar har enligt Bygglagstiftningen gällt sedan 1970-talet. **När har denna generella samhällsinriktning avskaffats?**

I detta fall med borttagande av stödhandtag har Boverket inte gjort någon samhällsekonomisk kostnadsberäkning utan endast gjort en kostnadsberäkning på vad byggherrarna skulle spara om de slipper sätta in stödhandtag i duschar.

En enda fallolycka med ett brutet lårben kostar samhället kring 500 tusen kronor förutom allt lidande och onödig belastning av sjukvården samt ofta början till mer behov av hemtjänst för äldre människor. Att från början sätta in stödhandtag i de *”duscutrymmen i de hygienrum som ska vara tillgängliga”* (sid 46) skulle vara en stor samhällsekonomisk vinst. Vidare undviker samhället kostnader för Bostadsanpassning av installation av sådana stödhandtag vilket

Boverket hänvisar till – istället för att byggherrarna ska stå för installationen.

- **2 kap "8 §** *I en trappa ska varje trapplopps början och slut samt trappsteg med avvikande höjd tydligt markeras.*" Dessa oprecisa formuleringar leder till direkt livsfarliga kontrastmarkeringar.
 - a) I byggreglerna behöver det istället finnas ett verifierbart krav på hur enstaka trappsteg i avvikande höjd ska undvikas.
 - b) I gällande BBR, HIN 3 och ALM 2 står mycket entydiga utformningskrav på VAR i trapporna kontrastmarkeringarna i ljushet ska placeras för att det ska bli säkert. Var börjar ett trapplopp och var slutar ett trapplopp?
 - c) Även minsta användbara ljushetsskillnad för att uppnå användbar kontrast måste anges. Verifierbar forskning som visar detta minimibehov är utförd runt om i hela världen. Man ska inte behöva förhandla om detta i varje projekt utan man ska veta vad som gäller. Det kan inte vara tillfälligt tyckande som avgör om en trappa blir säker eller livsfarlig.

Förbundet FÖR delaktighet och jämlikhet

Styrelsen, gm

Lars Hagström, ordförande

Kontaktuppgifter:

Förbundet FÖR delaktighet och jämlikhet

c/o Lars Hagström

Regnbågsgången 4

22 70 Lund

Mai Almén, medlem i FÖR

Arkitekt,

sakkunnig i tillgänglighet för personer med funktionsnedsättningar,

representerar Förbundet FÖR delaktighet och jämlikhet i olika
standardiseringsgrupper
Skarpskyttevägen 12 a
226 42 Lund
Tel: 070 321 33 24
e-post: almen@hinderfridesign.se

Maria Wemme, medlem i FÖR

Certifierad sakkunnig i tillgänglighet för personer med
funktionsnedsättningar,

representerar Förbundet FÖR delaktighet och jämlikhet i olika
standardiseringsgrupper
Möllevångsgatan 30 B
214 20 Malmö
Tel: 0706 11 37 12
e-post: maria@marwem.se